

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee neuvotteluvaltuutusta kansainvälisen sopimuksen tekemiseksi Europolin ja Ecuadorin lainvalvontaviranomaisten välistä henkilötietojen vaihtoa varten

(2023/C 199/05)

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivustolla <https://edps.europa.eu>)

Euroopan komissio antoi 22. helmikuuta 2023 suosituksen neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Ecuadorin tasavallan välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Europolin ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Ecuadorin tasavallan toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Ehdotuksen tavoitteena on aloittaa neuvottelut Ecuadorin tasavallan kanssa sellaisen kansainvälisen sopimuksen allekirjoittamiseksi ja tekemiseksi, jolla mahdollistetaan henkilötietojen vaihto Europolin ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Ecuadorin viranomaisten välillä. Ehdotuksen liitteessä määritetään neuvoston neuvotteluohjeet Euroopan komissiolle eli tavoitteet, jotka komission olisi pyrittävä EU:n puolesta neuvotteluissa saavuttamaan.

Sellaisten henkilötietojen siirroilla, joita kerätään rikostutkinnassa ja joita Europol sitten käsittelee rikostiedustelutietojen tuottamiseksi, on todennäköisesti merkittävä vaikutus asianomaisten ihmisten elämään. Siksi kansainvälisessä sopimuksessa on varmistettava, että vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnan yhteydessä oikeutta yksityisyyteen ja tietosuojaan rajoitetaan vain, kun se on ehdottoman välttämätöntä.

Euroopan tietosuojavaltuutettu panee tyytyväisenä merkille, että komissio on tähän mennessä vahvistanut muun muassa useiden Euroopan tietosuojavaltuutetun aikaisemmissa lausunnoissa esitettyjen suositusten perusteella hyvin jäsennellyt tavoitteet (neuvotteluohjeet), joihin sisältyy tietosuojan peruseriaatteita. Komissio pyrkii saavuttamaan nämä tavoitteet EU:n puolesta kansainvälisissä neuvotteluissa, joiden tarkoituksena on tehdä sopimuksia henkilötietojen vaihdosta Europolin ja kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten välillä.

Näin ollen tässä lausunnossa annettavien suositusten tarkoituksena on selkeyttää ja tarvittaessa kehittää tulevan EU:n ja Ecuadorin välisen sopimuksen henkilötietojen suojaa koskevia suoja- ja valvontatoimia. Tässä yhteydessä Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, että tulevassa sopimuksessa vahvistetaan nimenomaisesti luettelo rikoksista, joiden osalta henkilötietoja voidaan vaihtaa, ja että siinä määrätään siirrettyjen henkilötietojen säilytystarpeen määräajoin tapahtuvasta tarkastuksesta sekä muista asianmukaisista toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että määräaikoja noudatetaan. Lisäksi suositellaan, että käyttöön otetaan lisätakeita erityisten tietoryhmien siirtämisen osalta ja varmistetaan, että automatisoituja päätöksiä ei tehdä sopimuksen nojalla vastaanotettujen tietojen perusteella ilman, että ihmiskäsittelijällä on mahdollisuus puuttua asiaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla, ja että vahvistetaan selkeät ja yksityiskohtaiset säännöt tiedoista, jotka olisi annettava rekisteröityjen saataville.

Euroopan tietosuojavaltuutettu muistuttaa, että perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti riippumattoman viranomaisen suorittama valvonta on olennainen osa oikeutta henkilötietojen suojaan. Sen vuoksi Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, että komissio kiinnittää neuvottelujen aikana erityistä huomiota sellaisten tietosuojasta vastaavien riippumattomien julkisten elinten suorittamaan valvontaan, joilla on tehokkaat valtuudet suhteessa Ecuadorin tasavallan lainvalvontaviranomaisiin ja muihin toimivaltaisiin viranomaisiin, jotka käyttävät siirrettyjä henkilötietoja. Sopimuksen asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdottaa lisäksi, että osapuolet vaihtavat säännöllisesti tietoja rekisteröityjen oikeuksien käytöstä sekä merkityksellisiä tietoja sopimuksen soveltamiseen liittyvien valvonta- ja muutoksenhakumeکانismien käytöstä.

1. JOHDANTO

1. Euroopan komissio antoi 22. helmikuuta 2023 suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen Euroopan unionin ja Ecuadorin tasavallan välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Ecuadorin toimivaltaisten viranomaisten välillä ⁽¹⁾, jäljempänä 'ehdotus'. Ehdotukseen sisältyy sitä koskeva liite.
2. Ehdotuksen tavoitteena on aloittaa neuvottelut Ecuadorin tasavallan kanssa sellaisen kansainvälisen sopimuksen allekirjoittamiseksi ja tekemiseksi, jolla mahdollistetaan henkilötietojen vaihto Europolin ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Ecuadorin viranomaisten välillä. Ehdotuksen liitteessä määritetään neuvoston neuvotteluohjeet Euroopan komissiolle eli tavoitteet, jotka komission olisi pyrittävä EU:n puolesta neuvotteluissa saavuttamaan.
3. Ehdotuksen perusteluissa komissio arvioi, että Latinalaisen Amerikan järjestäytyneet rikollisryhmät aiheuttavat vakavan uhan EU:n sisäiselle turvallisuudelle, koska niiden toiminta liittyy yhä useammin unionissa tehtäviin rikoksiin, erityisesti huumekaupan alalla ⁽²⁾. Europolin vuonna 2021 tekemässä vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta koskevassa EU:n uhkakuva-arviossa (SOCTA) korostetaan, että Latinalaisesta Amerikasta salakuljetetaan EU:hun ennennäkemättömiä määriä laittomia huumeaineita. Niiden tuottamat monen miljardin euron tuotot käytetään monenlaisen (kansainvälisten ja EU:hun sijoittautuneiden) rikollisjärjestöjen rahoittamiseen ja oikeusvaltioperiaatteen heikentämiseen EU:ssa ⁽³⁾.
4. Suurin osa EU:ssa takavarikoiduista huumeista kuljetetaan meriteitse, pääasiassa merikonteissa ⁽⁴⁾, ja ne lähetetään EU:hun suoraan tuotantomaista sekä niiden naapurimaista Latinalaisessa Amerikassa, myös Ecuadorin tasavallasta ⁽⁵⁾. Satamissa Euroopassa ja muualla, joista Eurooppaan suuntaavaa rahtia lähtee, takavarikoidun kokaiinin määrän perusteella Ecuador oli yksi merkittävimmistä kokaiinin lähtöpaikoista vuonna 2020 (takavarikoitu määrä noin 67,5 tonnia), kuten on ollut jo joidenkin vuosien ajan ⁽⁶⁾.
5. Ohjelma-asiakirjassaan vuosille 2022–2024 Europol on todennut, että muun muassa huumeiden kasvava kysyntä ja EU:hun suuntautuvan huumekaupan lisääntyneet reitit ovat peruste tehostetulle yhteistyölle Latinalaisen Amerikan maiden kanssa ⁽⁷⁾. Ecuadorin tasavalta sisällytettiin joulukuussa 2022 Europolin luetteloon ensisijaisista kumppaneista, joiden kanssa virasto voi sopia työjärjestelyistä. Samoin Euroopan huumeaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA) on todennut Ecuadorin keskeiseksi kansainväliseksi kumppaniksi kokaiinin maailmanlaajuisen tarjonnan vähentämisessä ⁽⁸⁾.
6. Euroopan tietosuojavaltuutettu on antanut tämän lausunnon vastaukseksi Euroopan komission 22. helmikuuta 2023 käynnistämään EU:n tietosuoja-asetuksen 42 artiklan 1 kohdan mukaiseen kuulemiseen. Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen siihen, että häntä on kuultu ehdotuksesta, ja odottaa, että viittaus tähän lausuntoon sisällytetään neuvoston päätöksen johdanto-osaan. Lisäksi tietosuojavaltuutettu suhtautuu myönteisesti ehdotuksen johdanto-osan 4 kappaleessa olevaan viittaukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/794, jäljempänä ⁽⁹⁾ "Europol-asetus", johdanto-osan 35 kappaleeseen, jonka mukaan komission olisi voitava kuulla Euroopan tietosuojavaltuutettua myös sopimusta koskevien neuvottelujen aikana ja joka tapauksessa ennen sopimuksen tekemistä.

⁽¹⁾ COM(2023) 97 final.

⁽²⁾ Ks. ehdotuksen sivu 2.

⁽³⁾ Vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta koskeva Euroopan unionin uhkakuva-arvio: A corrupting influence: The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime.

⁽⁴⁾ Europol and the global cocaine trade, saatavilla osoitteessa https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/europe-and-global-cocaine-trade_en

⁽⁵⁾ Europol and the global cocaine trade, saatavilla osoitteessa https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/europe-and-global-cocaine-trade_en

⁽⁶⁾ EU:n huume-markkinat: kokaiini s. 24, saatavilla kertomuksessa EU Drug Market: Cocaine | www.emcdda.europa.eu

⁽⁷⁾ Europolin ohjelma-asiakirja 2022–2024, s. 150.

⁽⁸⁾ EU:n huume-markkinat: kokaiini, saatavilla kertomuksessa EU Drug Market: Cocaine, www.emcdda.europa.eu.

⁽⁹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/794, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta (EUVL L 135, 24.5.2016, s. 53).

11. LOPUKSI

38. Edellä esitetyn nojalla Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee

- (1) että tulevassa sopimuksessa suljetaan nimenomaisesti pois ihmisoikeuksien ilmeisen loukkauksen avulla saatujen henkilötietojen siirto
- (2) että tulevassa sopimuksessa vahvistetaan nimenomaisesti luettelo rikoksista, joita koskevia henkilötietoja voidaan vaihtaa, ja että siirrettyjen henkilötietojen on liityttävä yksittäisiin rikosasioihin
- (3) että tulevassa sopimuksessa määrätään siirrettyjen henkilötietojen säilytystarpeen määrääjain tapahtuvasta uudelleentarkastelusta sekä muista asianmukaisista toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että määräaikoja noudatetaan
- (4) varmistamaan, että tuleva sopimus sisältää Europol-asetuksen 30 artiklassa säädetyt suojatoimet
- (5) varmistamaan, että turvatoimenpiteet kattavat sekä määräpaikassa että siirron aikana käsiteltävät tiedot
- (6) varmistamaan, että automatisoituja päätöksiä ei tehdä sopimuksen nojalla vastaanotettujen tietojen perusteella, ilman että ihmiskäsittelijällä on mahdollisuus puuttua asiaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- (7) että tulevassa sopimuksessa määrätään selkeät ja yksityiskohtaiset säännöt tiedoista, jotka on annettava rekisteröityjen saataville
- (8) että komissio kiinnittäisi neuvotteluissa erityistä huomiota direktiiviehdotuksen 3 kohdan k alakohtaan, joka koskee tietosuojasta vastaavien riippumattomien julkisten elinten valvontaa, joilla on tehokkaat valtuudet suhteessa Ecuadorin tasavallan lainvalvontaviranomaisiin ja muihin toimivaltaisiin viranomaisiin, jotka käyttävät siirrettyjä henkilötietoja
- (9) tämän sopimuksen tarkistamisen osalta, että osapuolet vaihtavat säännöllisesti tietoja rekisteröityjen oikeuksien käytöstä sekä merkityksellisiä tietoja sopimuksen soveltamiseen liittyvien valvonta- ja muutoksenhakumekanismien käytöstä.

Bryssel, 19. huhtikuuta 2023.

Wojciech Rafał WIEWIÓROWSKI
